

Het klooster Nazareth te Oene

De Kloosterallee in Oene herinnert aan het in de vroege vijftiende eeuw gebouwde klooster Nazareth. Het werd gesticht in een periode waarin de kloosterbouw in de rijke IJsselvallei op gang kwam. Initiatiefnemers waren leden van de diverse geestelijk orden, zoals de Franciscanen. Na de stichting zou het klooster in Oene tot kort na de Reformatie in tact blijven om daarna in handen van particulieren te komen. In latere tijden werd er een landhuis op deze plek gebouwd, thans staat er een grotere boerderij.

Gezicht op het voormalige kloosterterrein. Het complex lag op een hoger gelegen stuk grond, waardoor er minder gevaar was indien de IJsseldijken doorbraken. De witte boerderij is Het Klooster

De Moderne devotie en de stichting Het klooster Nazareth werd gesticht door Franciscaner nonnen, die ook Tertiariessen werden genoemd. De reden voor de stichting kan gelegen zijn in het feit dat het kapittel van Sint-Marie, één der vijf kapittels die gevestigd waren in de bisschopstad Utrecht, in Oene een hof had. Dit hof – een grotere versterkte boerderij – stond naast de kerk in Oene. Daar

moesten de pachters van het kapittel hun pacht afdragen.

Een andere reden kan zijn dat de beweging van de Moderne Devotie in Deventer betrokken was bij de stichting. Deze beweging was ontstaan in de late veertiende eeuw en had al vrij snel veel aanhangers in de gehele IJsselvallei. Ofschoon veel kloosters van de Moderne Devotie de Augustijner orde aanhingen waren aanzienlijk veel zusterklooster aanhangers van de Derde Orde van Sint-Franciscus, ook wel Tertiariessen genoemd.

De regels van deze orde waren minder veeleisend, al moest wel de gelofte van gehoorzaamheid, kuisheid en armoede worden afgelegd.

Uit het eerste bericht over het klooster in Oene bleek dat de gelofte van armoede wel erg letterlijk was, want in 1432 registreerde Jan Wolters, schout van Epe, dat hij beslag had gelegd op de goederen van de 'Baghyne tot Oene'. Ook een ander eiste in dat jaar geld van het klooster tot Oene. Er was achterstand in de betaling voor de bouwers van het klooster. Liefdadigheid had zijn grenzen.

De zusters hadden het voortdurend moeilijk om rond te komen. In 1476 werd in de stadsrekening van Hattem genoteerd: 'Item drie mannen naar Oene gevaren int susterenclooster mitten drost van veluwe, die onse stat daer gebedeb hadde, om den scolten van Eep, die der susteren peerde tot Eep inden herberge staende hadde, om der scattinge will, die ons van Hattem thogevocht wert, ende wolde sie ons van Hattem te schande maken, daer wij medeghenamen 8 kwarten wijns, betaillt elck kwart 3 kromsteerten' (geldeenheid).

Over de Moderne devotie

In de late middeleeuwen gingen mensen anders denken over het geloof. Het vertrouwen in de paus en de Rooms-katholieke kerk nam af, onder meer omdat de bisschoppen en kardinalen hun kerkelijke werk niet serieus namen en een leven leidden van luxe en rijkdom, terwijl een groot deel van het volk in armoede leefde.

Sommige gelovigen keerden zich daarom van de kerk af en stichtten allerlei eigen gemeenschappen, zoals de Katharen en de Waldenzen.

Ze wilden terug naar het eenvoudige, zuivere geloof uit de bijbel. De reactie hierop was vervolging door de heersende kerk. Slechts weinigen lukte het om zonder problemen binnen de Rooms-katholieke kerk zelf een hervormingsbeweging te starten. Een van hen was Geert Groote uit Deventer. Hij was afkomstig uit een belangrijke familie en hoefde zich geen zorgen te maken over de dagelijkse levensbehoeften. Groote had echter moeite met zijn gemakkelijke manier van leven en wilde een godsdienstig leven leiden, zonder de luxe maar vooral trouw aan de bijbel blijven, het woord van God. Om zijn ideeën over te dragen ging Groote preken. Hij nam de tekst 'Toon mij uw werken' letterlijk en zorgde voor onderkomst en voedsel voor zijn volgelingen. Hij stichtte daarvoor speciale huizen. Op die manier ontstond de Broederschap van het Gemeene Leven (gemeen = gewoon). De ideeën en de manier van leven van Geert Groote en zijn volgelingen kregen niet alleen aandacht in Deventer en de IJsselvallei, maar ook in het buitenland, vooral in Duitsland. Hieruit stond een beweging die bekend werd onder de naam Moderne Devotie.

Van armoede naar rijkdom

Weldra ging het een stuk beter met de welstand in het klooster, want in 1468 werd van jonker Otto van Steenberghe en zijn vrouw Jonkvrouw Aleyt een stuk land gelegen bij de 'susters vaelt' gekocht. Uit de omschrijving blijkt het om een aangrenzend stuk land te gaan. Zowel in 1473 en 1478 werd ook land gekocht. In de laatste transactie was heer Claes, pater, vertegenwoordiger van de zusters en broeders van het klooster. Claes woonde in het klooster, maar wel in een eigen ruimte. Het kan zijn dat hij niet de enige man was. Hij moet identiek zijn met Nicolaas Boudewijn, van geboorte een Zeeuw, die veel bijdroeg aan de opbouw van het klooster. Hij woonde zeker 50 jaar in Nazareth en werd na zijn overlijden in 1492 begraven in de kloosterkerk.

Met de Moderne Devotie ging het bergafwaarts, want volgens Caron was: 'De latere generatie moderne devoten in bepaalde opzichten verschillend van Geert Grote..... Latere broeders en zusters spreidden soms een soort anti-intellectualisme ten toon dat gepaard ging met een zekere kleingeestigheid en een scrupuleusheid die zijn meest extreme vorm ontaardde in het veinzen van krankzinnigheid. In de 15^e eeuw kwam een religieus reveil tot ontplooiing: binnen eigen kring werd de 'eigentijdse vroomheid' het meest consequent en het meest rigoureuus nagestreefd. De stichtingen van de Moderne Devotie dankten hun materiële bestaan grotendeels aan de welwillendheid en de godsvrucht van niet onbemiddelde burgers. Uit angst voor hun zielenheil waren dezen maar al te graag bereid 'goede werken' te verrichten', aldus de auteur.

Het klooster Nazareth op de kaart van Christiaan Sgroten uit 1564

Een ding kan worden vastgesteld: de kloosterlingen in Oene moeten ook schenkingen hebben ontvangen, want geregeld werd land gekocht. In 1493 weer een stuk van de lokaal gegoede Arnt van Veenen. De armoedige periode van de kloosterlingen was voorbij, er brak nu een periode van welstand aan. Zij konden zelfs geld uitlenen, zoals in 1499 aan de hertog Karel van Egmond. Hij liet registreren dat 'onze pater en mater en gemene zusters des convents' jaarlijks uit hun goed te Gortel, genaamd 'Hoenserve' zeven goudgulden belasting moeten betalen, maar nu zij hem 125 goudgulden hadden geleend voor zijn reis naar Frankrijk, mocht men dit verrekenen.

Ook berichten uit 1511 geven aan dat het goed ging, want het klooster, nu ook wel het Convent te Oene genaamd, sloten een overeenkomst met het echtpaar Gheryt van Eem en Johanna ter Hoven. Die stonden toe dat het convent op een akker achter hun hof een windmolen mocht zetten, met een

weg en uitweg. Wel moesten de kloosterlingen voor 'hun vromen zielen' bidden. Nog een ander bewijs: in 1516 had het klooster een flinke vordering van 200 Philips guldens op de edelman Frederik van Voorst en Keppel waarvoor deze aan Arnolde van Doirt, pater en rector van het convent, de smalle tiend in het kerspel Oene, in pandschap gaf.

De voorspoed was aanleiding voor de komst van zusters uit de betere kringen. In 1517 zou niemand minder dan Philips van Bourgondië, bisschop van Utrecht, het convent vragen om Mechteld, dochter van jonker Johan van Soevenen, op te nemen. Daar zal men wel geen nachtje over hebben geslapen in Oene, want vriendschap met de bisschop was nooit weg.

Het klooster werd in die tijd bestuurd door meer dan een persoon, zo blijkt uit een akte waarin Arndt van Dordrich, pater, Hadewich Lubberts, mater, Jutte Onbescheiden, procurator van het Convent van Oene, toestemming gaven voor het gebruik van een weg over hun goed in de buurschap Markluiden bij Heerde. De laatst genoemde trad op als een rentmeester; zo iemand was alleen nodig als er wat te beheren viel.

Brand en wederopbouw

In 1514 maakten de niet onbemiddelde Gert ten Oesterhave Derckszoon en zijn zusters Juffrouw Lambertge en Ercke, een magescheid (boedelscheiding) over de door hun ouders nagelaten goederen. Lambertge kreeg het Meentken, de halve Hoeghenkamp en eenmalig het hout dat om een kamp stond en haar zuster de hofstede te Broyckhuess, een kampje land en de halve Hoeghenkamp, alles in Oene gelegen. Ruim dertig jaar later waren de dames, die ongehuwd bleven, op leeftijd gekomen om na te denken over hun oude dagvoorziening. Het besluit viel om alles aan het klooster te schenken. Het convent had daar wel oren na en al snel werd er een schenkingsoorkonde opgemaakt waarin werd bepaald dat de zusters Oesterhave in het klooster kost en inwoning zouden genieten. Zoals gebruikelijk werd de akte bezegeld door belangrijke lieden, zoals heer Alardt Wyllems, pastoor tot Oene *en* opten berg te Hattem en Gheryt Huyginck.

N.B.: Oene moest blijkbaar zijn zielenherder delen met Hattem.

Een ramp verhinderde de verhuizing van de beide nieuwbakken kloosterlingen. In een akte uit 1547 werd duidelijk dat kort voor de verhuizing brand uitbrak in het klooster. De dames waren hier niet blij mee en raakten in conflict met het convent. Later werd met heer Cornelius van Thyella, pater, Juffer Henrickgen ter Kuyll, mater, en Gheertruyt Huyginck, procurator, overeen gekomen, dat het klooster de bezittingen van de dames hield, maar hun daarvoor jaarlijks 28 goudguldens en 4 mud rogge zouden geven. Indien een van hen overleed zou de uitkering verminderd worden tot 18 goudguldens en 2 mud rogge. Bovendien moet de meier jaarlijks 1 paar hoenders en een ½ ton appels leveren. Blijkbaar hadden de dames graag een appeltje voor de dorst.

De overeenkomst kwam tot stand na tussenkomst van heer A. van Hattem, pastoor tot Oene en Helmich van Venen. Dat dit niet zonder problemen verliep zal veroorzaakt zijn door de brand. Het klooster zal zich ongetwijfeld op overmacht hebben beroepen.

Waarschijnlijk was de schade al snel hersteld, want al in 1550 ging het klooster weer een onroerend goed transactie aan met de kerkmeesters van Oene. In die tijd had het klooster de volgende bezittingen: In Oene de kloostergebouwen met erf, de windmolen, Ketelershofstede, landerijen in

Oenerbroek en Oener Achterbroek, verder land in Eperbroek, Zuuk, Emsterbroek, Vemderbroek, Markluiden, Veessen en Nijbroek, tevens tiendrechten in Oene, Heerde en Veessen.

*Gravure van Het Klooster, 1732.
(Bron: Geldersche Volksalmanak)*

Het klooster en de Oenenaren

Het klooster was nu een van de grootste grondbezitters van het dorp. Het land rond de gebouwen, de zogenaamde Kloosterhof, werd zelf verbouwd. Daar werden kruiden geteeld, die verlichting konden geven bij allerlei kwalen. Menig Oenenaar zal hulp hebben gezocht bij de kloosterlingen tegen ziekte en bij verwondingen.

Het overige land werd door het klooster verpacht, waardoor een relatie ontstond van afhankelijkheid tussen verpachter en pachter. Door als landheer op te treden kreeg het convent ook zeggenschap in gemeenschappelijk grondgebruik binnen de Oener buurtschap of marke. Bij de stichting van het klooster was dit in feite al ingecaluleerd, want het binnentreden in een marke moest worden bezegeld met een recognitie (voor erkenning betaald bedrag of schenking in natura). Echter in geval van het klooster was dit geen eenmalige zaak, want jaarlijks werd door de instelling negen 'vaenen' (vaatjes) bier geschonken: drie bij de jaarlijkse buurspraak (rechtszitting binnen de marke), drie tijdens het kiezen van de heemraden en drie bij het schouwen van de wetering. Daarmee hadden de kloosterklingen andere aanspraken door de marke afgekocht, want kleine overtredingen zouden door de vingers worden gezien, zo sprak men af.

Het klooster was ook een van de deelnemers in de Sint-Anthonius vicarie, een van de gestichte altaren in de kerk. Tot slot had het convent ook een relatie met het kapittel van Sint-Marie, een nog grotere landheer in Oene. Bij conflicten tussen de in Utrecht gevestigde instelling met de dorpingen kon het convent bemiddelen. Door al deze posities was het klooster een machtsfactor binnen Oene geworden. Niet dat dit ongewoon was in de late middeleeuwen, want de geestelijkheid had veel in de melk te brokkelen.

Geen wonder dat de dorpingen in tijden van nood een beroep deden op het klooster, zoals in 1553, toen er kennelijk een droge periode was. Hierdoor stonden de watermolens in het schoutambt Epe geregeld stil en kon er geen graan gemalen worden. Het convent verzocht namens de dorpingen bij de Gelderse Hof om toestemming om een tweede windmolen te mogen bouwen, zodat er voldoende maalcapaciteit was. Dit leverde echter prompt een conflict op met de watermolenaars in Epe, die als particulier ondernemers hun belangen geschaad zagen. Hun protest en de aanvraag werden ter advisering voorgelegd aan de schout van Epe. Het is onduidelijk welke mening hij had, maar het Oener feestje ging niet door.

Roerige tijden

Over het algemeen kwamen kloosters in de late zestiende eeuw in de problemen. Dit had zowel te maken met het gedachtegoed van het toenmalige humanisme en het antiklerikalisme waarin Erasmus met zijn 'Lof der zotheid' flink bijdroeg, maar ook met het opkomende protestantisme. Daarnaast had men in de IJsselvallei altijd al kritisch gestaan tegenover verrijking door de geestelijkheid. Het gevolg was een teruggang in het aantal kloosterlingen, maar ook schenkingen bleven uit. Tot slot zou het uitbreken van de Tachtigjarige Oorlog - tegenwoordig de Opstand genoemd - veel kloosters de das omdoen, want vriend noch vijand ontzag de geestelijkheid.

In 1582 verkeerde het Oenense klooster in de financiële problemen en wilde daarom om de nood te lenigen land verpanden. In de motivatie die zij voorlegden aan het Gelderse Hof – de voogdijschap over geestelijken lag bij de landsheer – spraken zij over een schuld van 1500 goudguldens, die ontstaan was door verminderde inkomsten, maar ook door afpersing door Engelse soldaten (huurlingen in de Opstand). De schuldenlast was zo hoog dat niemand hen meer krediet wilde geven en er moest toch gegeten worden? In Arnhem was men niet onder de indruk van de bedelbrief, maar Wolter van Bonenburch, een jonker uit Heerde, kreeg de opdracht de zaak te onderzoeken. Pas zes maanden later zond die zijn rapport. De voornaamste schulden, zo rapporteerde hij, waren ontstaan door leveranties van levensmiddelen, zoals boter, haring, stokvis, schol, spek en kaas, maar ook zeep en een molensteen, die alleen al 50 gulden kostte. Ook werd er mout geleverd, dat zo werd gebruikt om te brouwen: Oenens kloosterbier!

Tevens bleek uit de rekeningen van de leveranciers dat de koopwaar soms direct door werd geleverd aan de soldaten. Op deze wijze was plundering afgekocht. De koopwaar die bij het klooster terecht kwam werd of zelf gehaald of gebracht, zowel met paard en wagen als met een schuit. Hiermee werden de toen nog 22 kloosterlingen gevoed, aldus Van Bonenburch.

Het Hof nam maar geen beslissing, zodat de 'schamele conventualinnen' een jaar later aandrongen op een besluit. De Arnhemse raadsheren zullen ongetwijfeld de wenkbrauwen hebben gefronst gelet op geschetste situatie (waren ze niet van de honger gestorven?). Alles kwam goed, in oktober 1583 kreeg het klooster de gevraagde toestemming. Niet dat het genoeg opleverde, want in 1594 werd weer verzocht om land te mogen verpanden. In dit verzoek gaf de procurator aan dat de toestand wel verbeterd was. Dat klopte, want in 1591 waren de steden Deventer en Zutphen door prins Maurits ingenomen, zodat de Spanjaarden en andere huursoldaten waren vertrokken.

Het convent had echter beter niet de aandacht op zich kunnen vestigen, want het Gelderse Hof had nu meer tijd had aandacht te schenken aan diverse aangelegenheden nu de vijand verdreven was. Bovendien zette men in Arnhem een protestantiseringproces in waardoor het lot van het kloosterleven bezegeld was.

De Reformatie

Al in 1579 was in Arnhem gestart met het protestantiseringproces, waarbij katholieken uit het Gelderse Hof en andere instellingen werden geweerd. In andere Veluwe steden werd dit voorbeeld gevolgd waar de gegoede burgerij Staats, anti-Spaans en protestant was. De grote massa was en bleef katholiek en ook onder de adel bleven velen het oude geloof trouw. Wel was men over het algemeen anti-Spaans. Dit was rond 1580-1590 de situatie. Voorlopig zou het protestantiseringproces tot de steden beperkt blijven, want op het Veluwe platteland heerste ronduit een chaos door de strijd tussen de in de steden verblijvende Staatse troepen en de achter de IJssel verschanste Spaanse legers. Pas na 1591 kon vanuit de hoofdstad het proces worden voltooid, waarbij de pastoors werd gevraagd over te gaan tot de 'nije leer' of indien nodig dominee's aan te stellen. Stap voor stap werd het beleid aangepast aan het proces. Bepaald werd onder andere dat de kloosters geen novicen (aspirant-kloosterlingen) meer mochten aannemen. Op die wijze zou het kloosterleven vanzelf verdwijnen, zo was de gedachte hierachter.

Aan het klooster Nazareth, maar ook aan andere kloosters en geestelijke instellingen, werd circa 1598 opgedragen een opgave te doen van hun bezittingen. De opgave van Oene werd pas in 1600 voltooid en geeft een goed overzicht van de tot het klooster Nazareth behorende landerijen:

- In Oene 54 morgen weideland, 26 morgen zaailand, een zestal kampen land (waaronder de Kalverenkamp, een katerstede, een stuk bos, een tiendrecht en de windmolen).

N.B.: De laatste werd verpacht voor 18 mud rogge, 18 mud weekzaad en 144 pond boter;

- In Epe: 9 morgen en nog een kamp land;
- In Gortel: een erf zonder huis, en twee delen in het Gortelerbos;
- In Markluiden: een erf, groot 26 morgen;
- In Veessen: twee morgen;
- In Nijbroek: 26,5 morgen en enkele kampen land;
- Nog wat tiend- en andere rechten;
- Verpand: 21 morgen;
- De totale inkomsten werden geschat op 832 pond en 4 stuivers per jaar.

Er was dus een bezit van ongeveer 200 hectare land, naast de gebouwen, de andere onroerende goederen en de aandelen in het Gortelerbos. En dat voor 22 kloosterlingen, die echter snel in aantal verminderden.

Voorlopig bleef het convent nog op eigen benen staan, wel moesten de uitgaven ter controle worden voorgelegd in Arnhem waar ook het beheer werd gevoerd. De wereldlijke overheden beschouwden zich als bezitters van het onroerend goed dat ooit tot de geestelijke instellingen behoorden. Alleen het bezit van lokale kerken werd overgedragen aan de nieuwe protestante kerkenraden. In 1615 werd besloten rentmeesters aan te stellen die in de buurt van de kloosters woonden en het beheer intensiverden.

In 1622 was het zover. Ida Pluckrose was de laatst nog levende kloosterling. Haar werd een jaargeld van 100 gulden toegekend, waarmee zij tevens in staat was haar dienstmaagd aan te houden. Het klooster was in feite nu een bejaardenhuis met een op een bediening.

Een deel van de voormalige kloostergebouwen en -tuinen was al verpacht. Toch was er nog ruimte over. Geen wonder dat anderen nu ook een begerig oogje wierpen op het gebouwencomplex. Peter van Dronenck, de rentmeester, kreeg toestemming om het brouwhuis en een gedeelte van het hof

voor zes jaar te bewonen, al moest hij wel huur betalen. Zuster Ida zal hem welkom hebben geheten, want een extra man onder het dak zal een veilig gevoel hebben gegeven.

De kerk van Oene

De verkoop

In 1626 verzocht Gerrit van Holthe junior, die samen met zijn vader schout was van Epe, of hij de stenen van het ingestorte slachthuis mocht kopen. Vanwege zijn vele diensten voor het Hof werden deze hem geschonken. Kort daarna viel de schoorsteen van een ander gebouw in elkaar, die gerepareerd werd met stenen van vervallen delen. De afbrokkeling was niet te stoppen, zodat zelfs zuster Ida voor haar laatste levensjaren elders onderkomen moest zoeken. Kort voor april 1629 verliet zij het klooster, voorgoed.

De een zijn dood is de ander zijn brood. Er dienden zich al snel enkele gegadigden aan

om het vervallen complex te kopen. Interessant is dat nu de eerste volledige beschrijving van de gebouwen werd genoteerd: het patershuis, de eetzaal, de kapel en weeshuis. In de opsomming ontbrak de brouwerij en wellicht het hoofdgebouw of zustershuis (dat in pacht bleef bij een pachter), zodat er zeker zes gebouwen zijn geweest. Het slachthuis was toen al verdwenen. Later bleek ook nog dat er een spinhuis was.

Interessant is dat er een weeshuis tot het complex behoorde. Schijnbaar vingen de kloosterlingen de wezen van het omliggend platteland op en dat is ongebruikelijk. Wezen werden of geplaatst bij familieleden of in een stedelijk weeshuis. Een primeur voor Oene; wellicht het eerste weeshuis op het Veluwe platteland.

In november 1629 sloten de Gelderse Staten en Gerrit ten Holte jr., schout van Epe, een overeenkomst waarbij de laatste toestemming kreeg een woning op het terrein te timmeren en het kloostererf in pacht kreeg voor 25 jaar. Hij zou doorgaan met de traditie van bier brouwen. Uit deze overeenkomst werd duidelijk dat zuster Ida kort daarvoor was overleden. De schout die het brouwhuis betrok moest geregeld flink repareren, maar bouwde ook bij. Weldra stond op zijn deel een schuur, twee (hooi)bergen en een zomerkeuken (bakhuis). Los van de gebouwen pachtte hij ongeveer 11 morgen land van de voormalige kloosterlanderijen.

De geestelijke goederen op de Veluwe vormden weliswaar een bron van provinciale inkomsten, maar ook een bron van ergernis. Zo werd in 1654 de windmolen van het voormalige klooster verkocht, maar de nieuwe eigenaar had er moeite mee het in bezit te nemen. De oud-molenaar verzette zich tegen de opzegging van zijn contract. Op andere verpachtte boerderijen en landerijen moest geregeld worden gerepareerd of kon er geen pacht worden betaald wegens overstromingen of zoals in 1629 plunderingen. Dit alles zal de reden zijn geweest in 1662 te besluiten een deel van de geestelijke goederen op de Veluwe, waaronder die van Nazareth, te verkopen.

In augustus 1662 werd ten huize van Jacob Graeff in Heerde bij brandende kaars de landerijen geveild. Alles werd verkocht, echter de Staten waren nog niet van de problemen af. Zo vroeg Gerrit ten Holthe vergoeding voor zijn timmerwerk. Hij was niet de enige, ook pachters weigerden de laatste pachtsom te voldoen, met als argument dat zij schade leden door de verkoop. Om de zaak te schikken kreeg de pachter van het hoofdgebouw (zustershuis) en erf dat verkocht was aan kapitein Diederick van Zuylen van Natewisch, een schadevergoeding van 450 gulden, terwijl de zaak Ten Holthe nader zou worden onderzocht.

Van Zuylen, de nieuwe eigenaar, kwam binnen een jaar in conflict met een andere koper over een perceel weiland tussen het kloostererf en de Ketelershofstede. Ook met Ten Holthe rees er een kwestie, die weigerde om het brouwershuis te verlaten. Blijkbaar was hij allerm minst tevreden over het uitblijven van de door hem gevraagde vergoeding. In 1664 kwam die uiteindelijk tot stand, waarbij de

voormalige schout 1800 guldens kreeg toebedeeld, terwijl hij ook de gebouwen mocht afbreken of verkopen aan Van Zuylen. Die zou pas 4 jaar later aankloppen bij de Staten met verzoek om restitutie van een deel van de koopsom, want hij had begrepen dat de behuizing van Ten Holthe ook bij de verkoop hoorde. Hij kreeg geen antwoord. In 1670 werd in de resolutieboeken nog eenmaal gewag gemaakt van het klooster Nazareth. Daarna was de zaak voor de provinciale overheden eindelijk afgerond.

Volgens Van Meurs bewoonde Van Zuylen het brouwershuis, maar dit kan niet kloppen, aangezien de deze immers al had gekocht toen de kwestie Ten Holthe nog niet was opgelost. Wellicht heeft Ten Holthe het brouwershuis afgebroken, terwijl Van Zuylen het hoofgebouw bewoonde en verfraaide tot een herenhuis.

Na de dood van de tot majoor gepromoveerde militair vererfde Nazareth, zoals het nu merendeels werd genoemd op zijn zusters Catharina, die gehuwd was met jonker Johan van Hoeclum tot de Oosterhof (in Vaassen) en Anthonetta, getrouwd met Matthias van Beynhum, heer van de Appelenburg (in de Betuwe). Nadien kwam het aan de kinderen van Anthonetta, maar alleen de oudste zoon Jacob erfde het huis. Hij kreeg al snel te maken met een vordering van de weduwe Lunninckhuijsen (1705), die zijn moeder een bedrag van 2000 guldens had geleend in 1692. Zij kreeg het voor elkaar en beslaglegging volgde. Om dit af te wenden ging Van Beynhum in zee met een de rijkste families op de Veluwe, de Nuck's. Zij leenden hem 4000 guldens, waarmee hij de vordering van de weduwe afkocht.

Tien jaar later werd Nazareth verkocht. De familie Dibbetz werd de nieuwe eigenaar.

*Klooster te Oene (C. Pronk circa 1730)
Dit is het brouwhuis en de schuur zoals deze
door
Dibbetz werd bewoond*

Dibbetz

Frederik Derks Dibbetz, zoon van Derk Jansen (Emaus), was dijkschrijver van de Dijkstoel van Veluwe, en kwam uit Terwolde. Hij bezat land in

Oene en was getrouwd met zijn nicht Jenneken Gerrits, een dochter van zijn oom Gerrit Jansen die de Dibbetz hofstede verwierf.

Het echtpaar bewoonde ongeveer tien jaar het Klooster Nazareth waarna het bewoond werd door hun zoon Derk, die geheel in de traditie van de voormalige bezitters bier brouwde op Het Klooster. Het Oenens kloosterbier bleef nog even bestaan.

In 1722 werd de bezitting als volgt omschreven: 'Een huys, het Clooster off Nazaret genaamt, met het boerenhuis, schuur en zaatbergen, met desselfs hoven en agt ackeren' (en nog andere landerijen). Na Derks dood in 1740 werd Het Klooster de woonplek van zijn jongere zuster Henrica, die gehuwd was met Gerrit van Dompsele, een telg uit een goeode familie. Hij volgde zijn schoonvader Dibbetz op als dijkschrijver, een ambt dat hij tot 1795 zou uitoefenen.

Het echtpaar Van Dompsele kreeg Het Klooster niet bepaald schuldenvrij. Er werd dan ook land verkocht en vervolgens weer hypotheek gelegd. Een beschrijving in 1758 van het complex meldde: 'Het Clooster Nasaret, bestaande in huys, hoff, boomgaard, voorts agt ackers', terwijl in 1768 ook een berg en schuur werden genoemd.

Van Dompsele was niet bepaald geliefd in Oene. In de patriottische tijd werden klachten ingediend bij de dijkgraaf van Veluwe over verkwisting van 'overheidsmiddelen'. Deze hield echter zijn dijkschrijver de hand boven het hoofd. In die tijd was alles al snel verdacht en gezien als een aanval op het gevestigde gezag. De oorzaak van de klachten lagen wellicht in Van Dompsele's conflict met zijn buurvrouw Anna Peters. Dat liep in 1774 zodanig uit de hand dat er kwade woorden en beschuldigingen over en weer volgden. Anna spande een proces aan en eiste genoegdoening, waarna allerlei juridische haarkloverij volgde zonder een duidelijke winnaar.

Van Dompsele werd - net als andere gezagdragers - in 1795 afgezet als dijkschrijver en overleed in 1806. Een van zijn kinderen, dochter Anna Hendrika, erfde het Klooster. Zij was eerst gehuwd met

Roelof Riphagen en sloot na diens dood in 1797 een tweede huwelijk met Jacob Dalhuisen. Er was enige verwantschap, want de grootmoeder van Dalhuisen was in een later huwelijk met Derk Dibbets getrouwd. Geld trouwde nu eenmaal met geld.

In 1802 toen het felle er weer wat van af was in de Bataafse Republiek, werd Dalhuisen evenals zijn schoonvader dijkschrijver van Veluwe. Ook was hij kerkmeester van Oene. Deze belangrijke man - hij werd steevast betiteld als de Heer Jacob Dalhuisen - was de schenker van het nog in de kerk van Oene staande offerblok.

In 1820 overleed Anna Hendrika van Dompsele, waarna Dalhuisen in 1824 in het huwelijk trad met Frederika Dibbetz. Zij kregen vijf kinderen, onder andere Anna (Hendrika Wilhelmina), en Derk Jan, die zijn vader als dijkschrijver opvolgde. Hij overleed jong, in 1857. Vader Dalhuisen volgde hem op in 1864 op 93-jarige leeftijd en zijn moeder in 1874.

Dochter Anna, die in 1850 in het huwelijk trad met Hermannus Johannes van Hengel, arts van beroep, zou in 1860 samen met hem en haar kinderen bij haar ouders intrekken. Al na enkele dagen overleed zij. De bedroefde weduwnaar bleef tot 1881 op Het Klooster wonen. Van zijn twee kinderen trouwde Anna Maria, geboren 1853, ook met een arts, Derk de Haan. Ofschoon zij eerst met haar broer Jacob van Hengel als eigenaars te boek stond, zou zij later alleen bezitster worden. Het echtpaar De Haan woonde echter in Hilversum en zal het huis alleen in de zomervakantie hebben bezocht.

Omstreeks 1910 werd het huis, nu boerderij genoemd, verkocht aan Willem Johan Nieuwenhuis, landbouwer te Epe. Deze brak het huis gedeeltelijk af. Na hem waren achtereenvolgens zijn zoon Frederik (sinds 1937) en kleinzoon Bartus (sinds 1962) eigenaar van Het Klooster. In 1965 volgde de verkoop aan landbouwer/molenaar Gerrit Garderbroek, die het puur om het land ging. Hij splitste het geheel waarna de boerderij in handen kwam van Gerrit Jan Disberg. In de jaren negentig van de vorige eeuw ging het bezit in andere handen over.

*Het klooster na de verbouwing begin 1800
Een deftig herenhuis temidden van hoog
geboomte ;*

Evert de Jonge